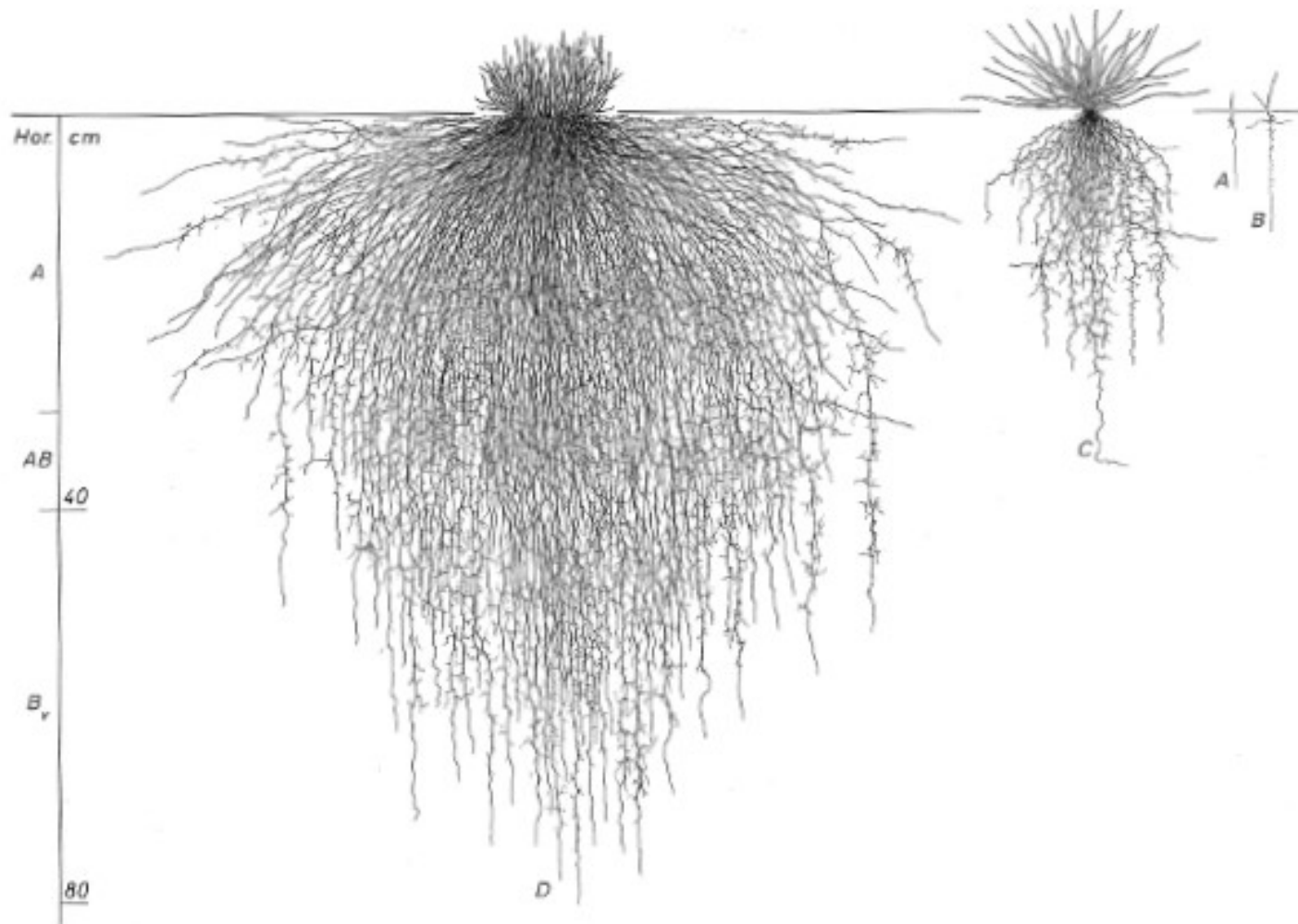

Gras

Terug naar de wortel

Figuur 1-1: Wortelstelsel van Engels Raaigras in verschillende groeistadia, gezaaid begin maart.

A: 2 weken na zaaien; B: 4 weken na zaaien; C: 10 weken na zaaien; D: 61 weken na zaaien (14 maanden)

(Kutschera en Lichtenegger, 1982)

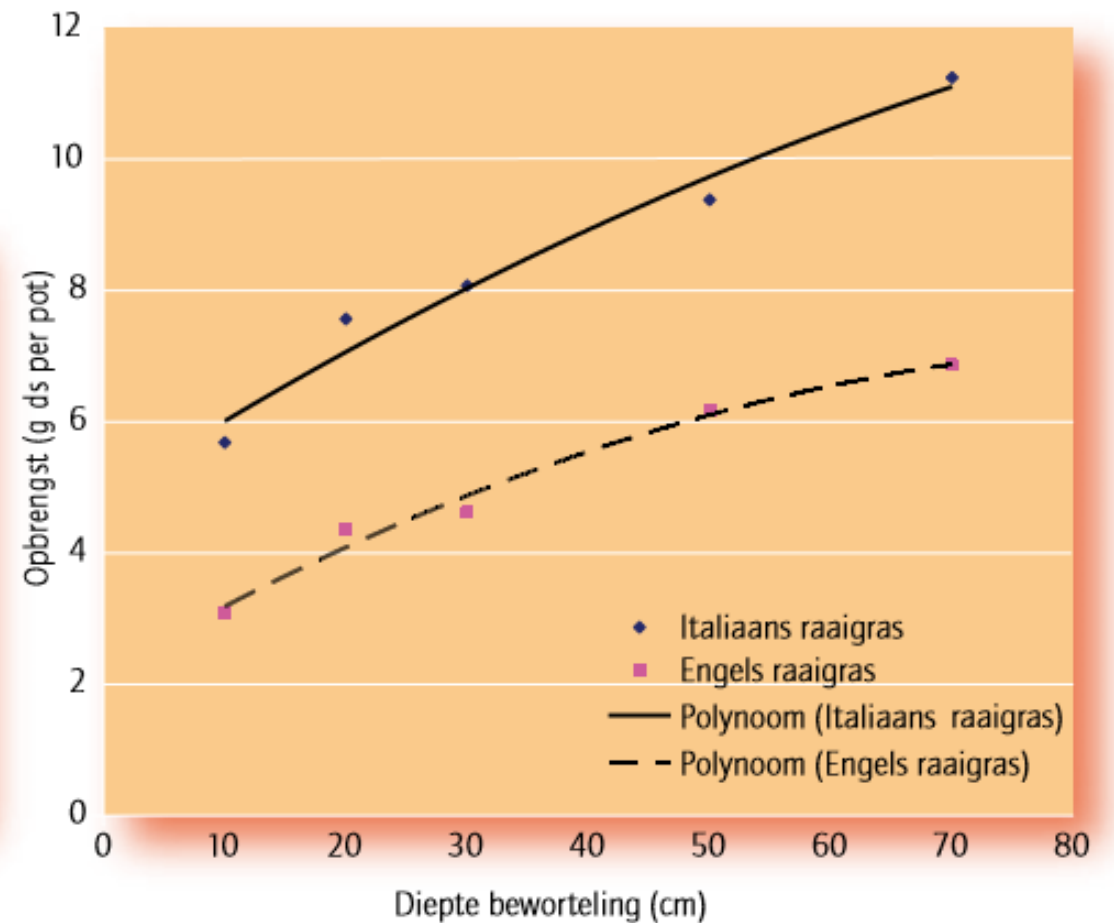

Aangescherpte bemestingsnormen

- Beworteling is daarbij belangrijk

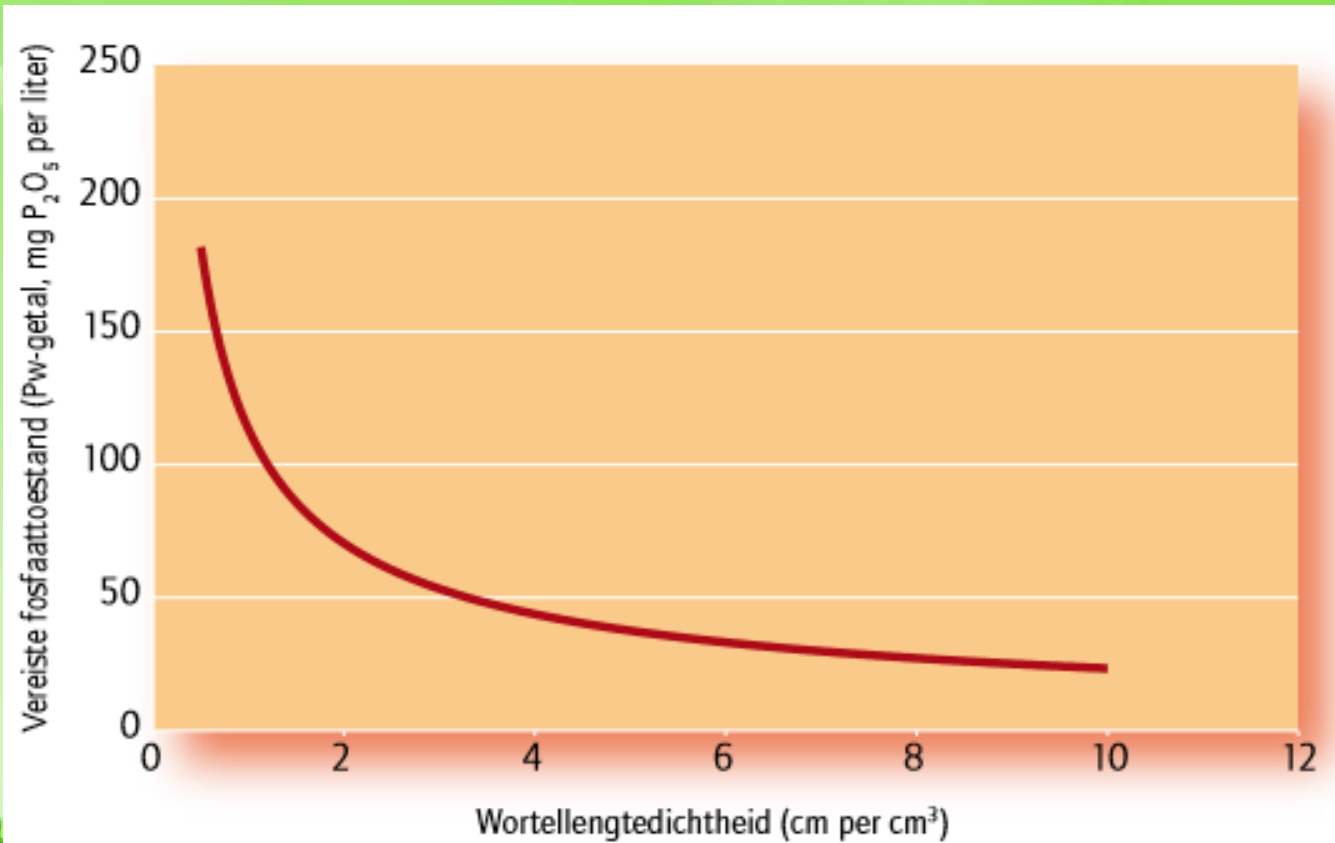
→ betere benutting
→ hogere opbrengst

- Meer wortels
- Diepere beworteling

Figuur 2.2: Opbrengst (ds per pot) van Italiaans en Engels raaigras bij verschillende bewortelingsdiepte (De Boer et al., 2010)

Worteldichtheid en fosfaat benutting

Figuur 2.1: Een hogere wortellengtedichtheid van het gewas stelt minder eisen aan de bemestingstoestand van fosfaat (Noordwijk, 1986)

Bodemstructuur

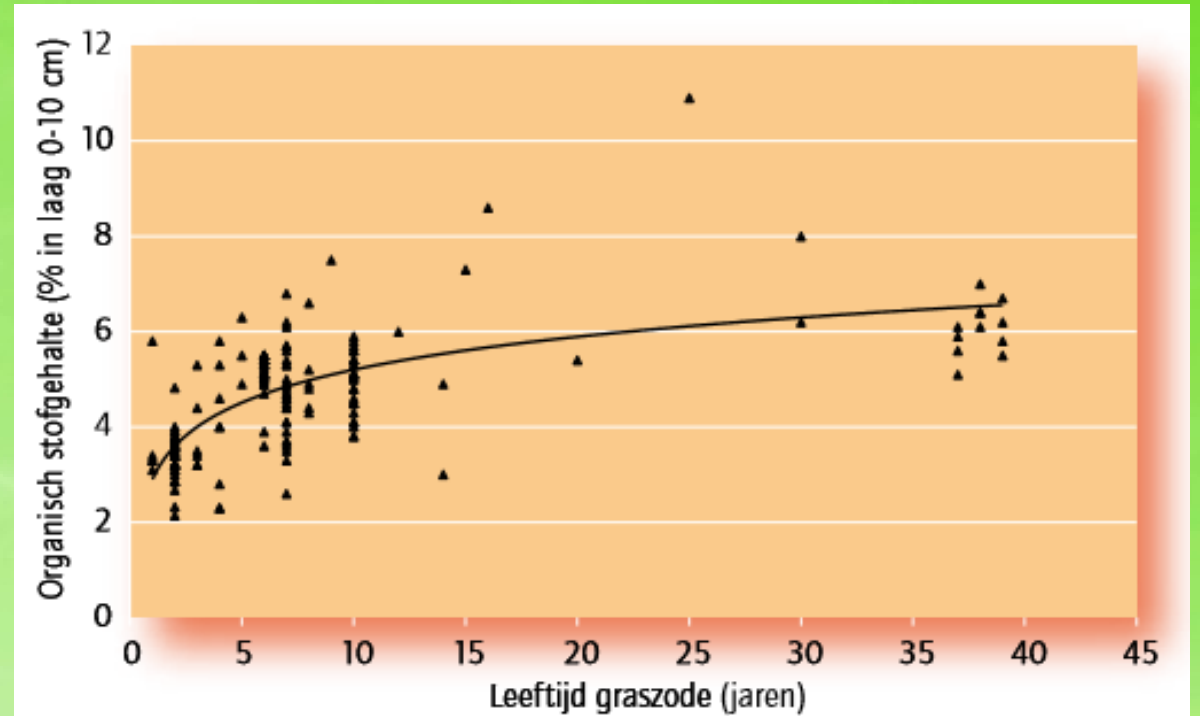
Rivierklei zonder wortels en bodemleven resulterend in een slechte structuur

Rivierklei met wortels en bodemleven resulterend in een kruimelige structuur.

Opbouw organische stof

- 50 tot 60% van de door gras geproduceerde energie, gaat naar de wortels.
- 4.000 kg wortels/ha/jaar wordt omgezet in OS.
- Hoe ouder het grasland, des te hoger is OS-gehalte

Figuur 2.3: Relatie tussen leeftijd van grasland en organische stofgehalte op dekzandgronden (Van Eekeren en Bokhorst, 2009)

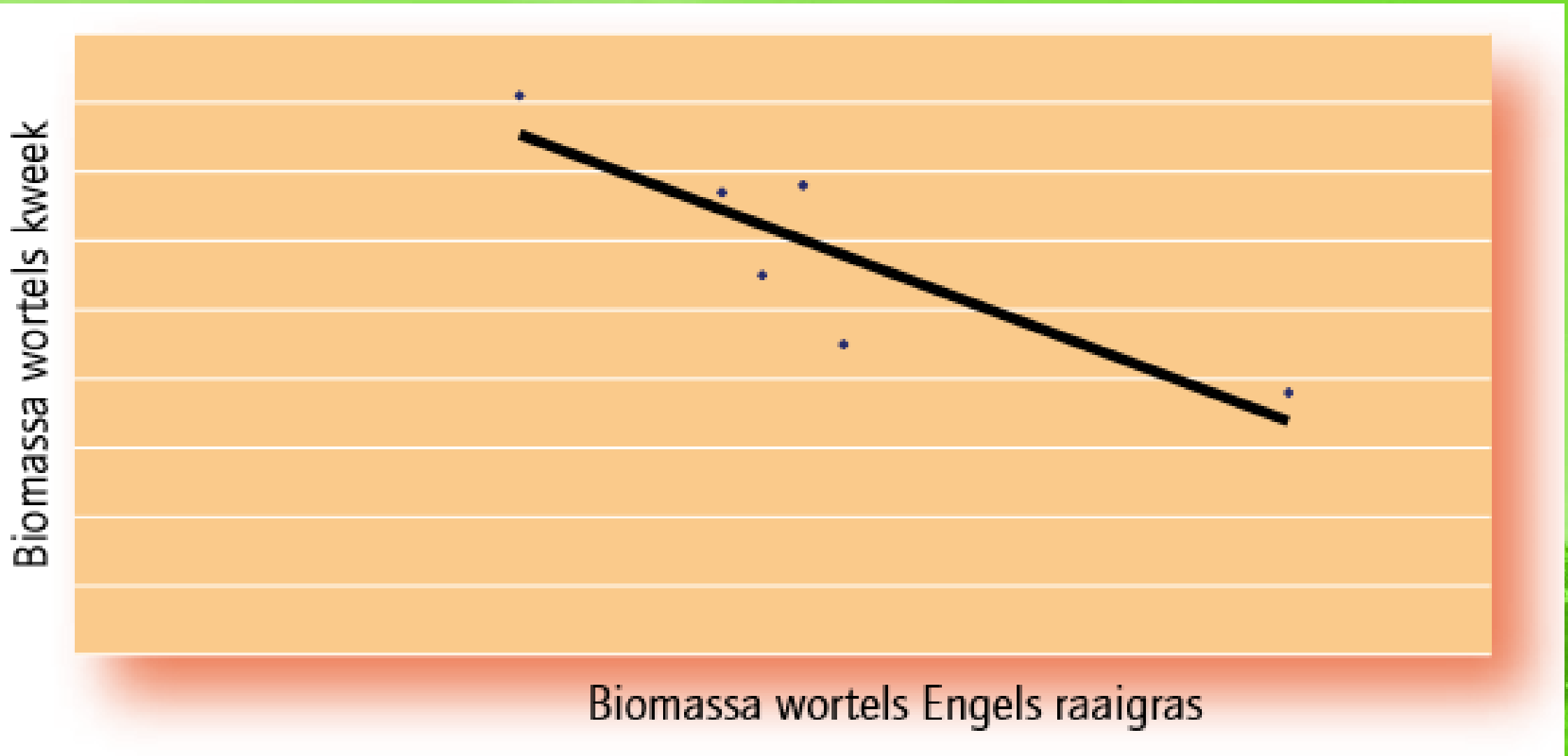
Wortels maken de bodem

- Veel wortels
  - Veel en goed bodemleven
  - Veel voedingsstoffen
  - Hogere opbrengst
  - Veel wortels enzovoort

Meer wortels Engels raaigras → Minder kweek

Goede beworteling geeft ...

- Draagkracht
- Opname en vasthouden voedingsstoffen
- Droogte resistent
- Meer organische stof (OS)

→ Hogere opbrengst

Bewortelingsdiepte en vochtvoorziening

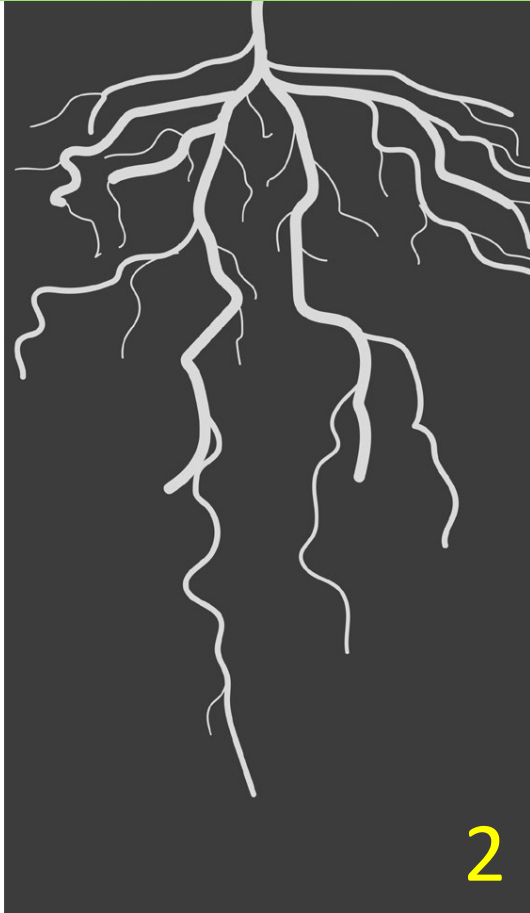
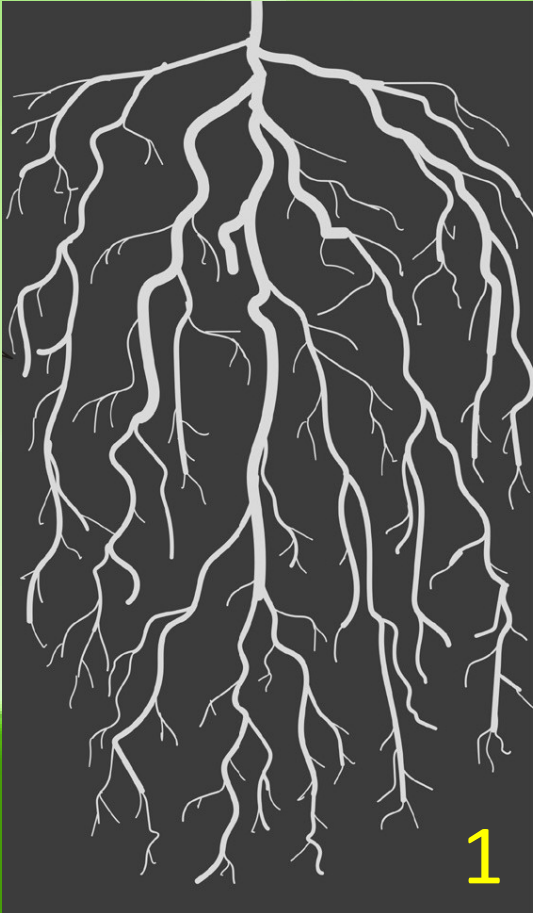
Droogtegevoeling

Droogteresistent

Beoordeling beworteling

- 1) Goede beworteling
- 2) Matige beworteling
(onregelmatig en in bepaalde delen)
- 3) Slechte beworteling
(Veel kluiten niet doorworteld en verstoorde groei)

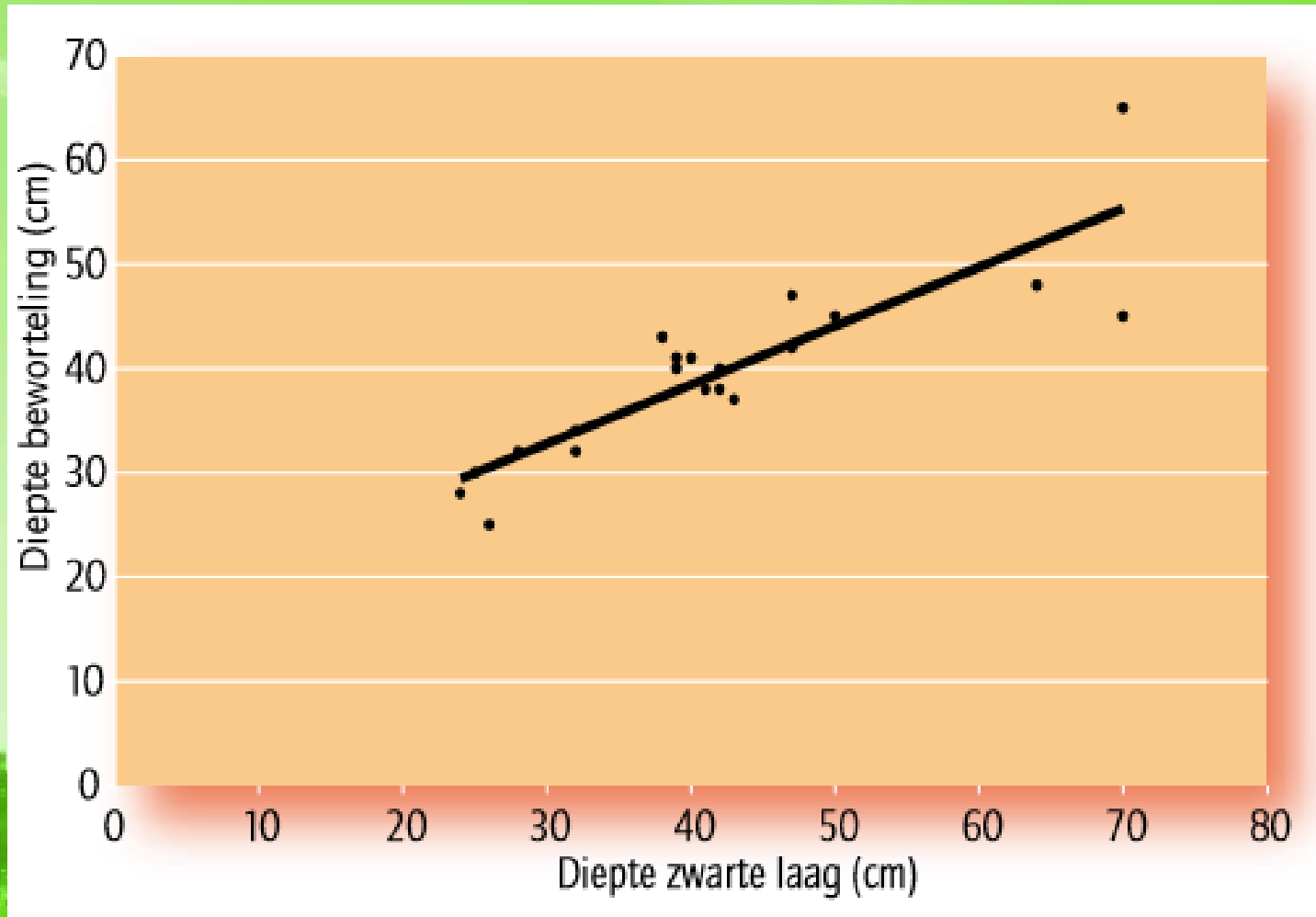
Beoordeling beworteling op grasland

- 10 cm diepte
  - > 200 wortels
- 20 cm diepte
  - > 100 wortels
- Tot 50 cm diepte
- Levende wortels
  - Wit en sappig
- Dode wortels
  - Bruin en uitgedroogd

Uitgestoken kluit 20 x 20 cm

Diepte beworteling en diepte zwarte laag

Bron: Van Eekeren en Bokhorst 2009

Belangrijk voor beworteling

- Fosfaat toestand in de grond
- Lage pH, geeft minder beworteling
- Verhouding Ca : Mg (68 : 12)
  - De grotere Ca-ionen verbeteren structuur
  - Kleine Mg-ionen geven meer kans op verslemping en verdichting

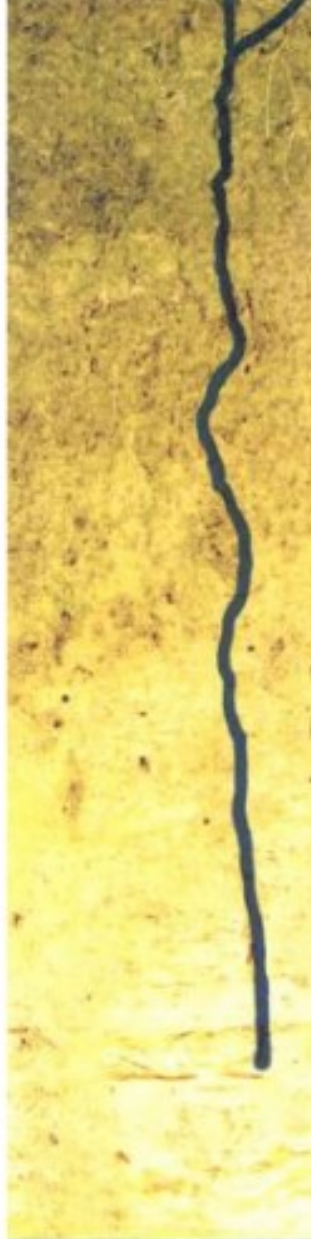
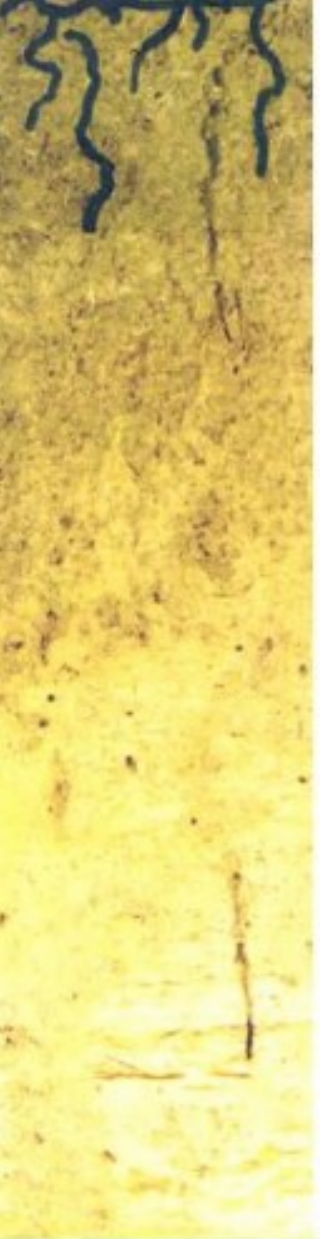
Beworteling en regenwormen

- Stimuleren wormen
  - Weinig graslandvernieuwing
  - Redelijke N bemesting
  - Teelt van grasklaver
  - Vaste mest

Jaar na introductie wormen	Beworteling gras in de laag 0-15 cm (kg ds/ha)
0	570
1	570
2	750
3	1875
4	1965

Bron: Hoogerkamp, 1983

• Groep 1: Strooiselbewoners

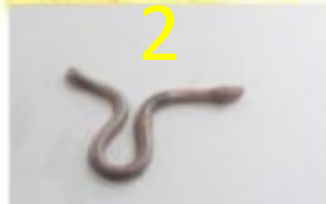
- De bovenkant is rood en de onderkant grauw
- In de strooisellaag en oppervlakte
- Eten plantenresten

• Groep 2: Bodembewoners

- Bovenzijde en onderzijde grauwe kleur
- Eten grond
- belangrijk voor de bodemstructuur en de binding van humus aan kleideeltjes

• Groep 3: Pendelaars

- Zijn veel groter en aan de bovenkant rood en aan de onderkant grauw.
- Leven hun hele leven in eenzelfde verticale gang (tot 3 m diep)
- Gangen dienen als afvoer van overtollig regenwater, aanvoer van lucht
- Op de wanden van de gang ontwikkelt zich een actief bodemleven

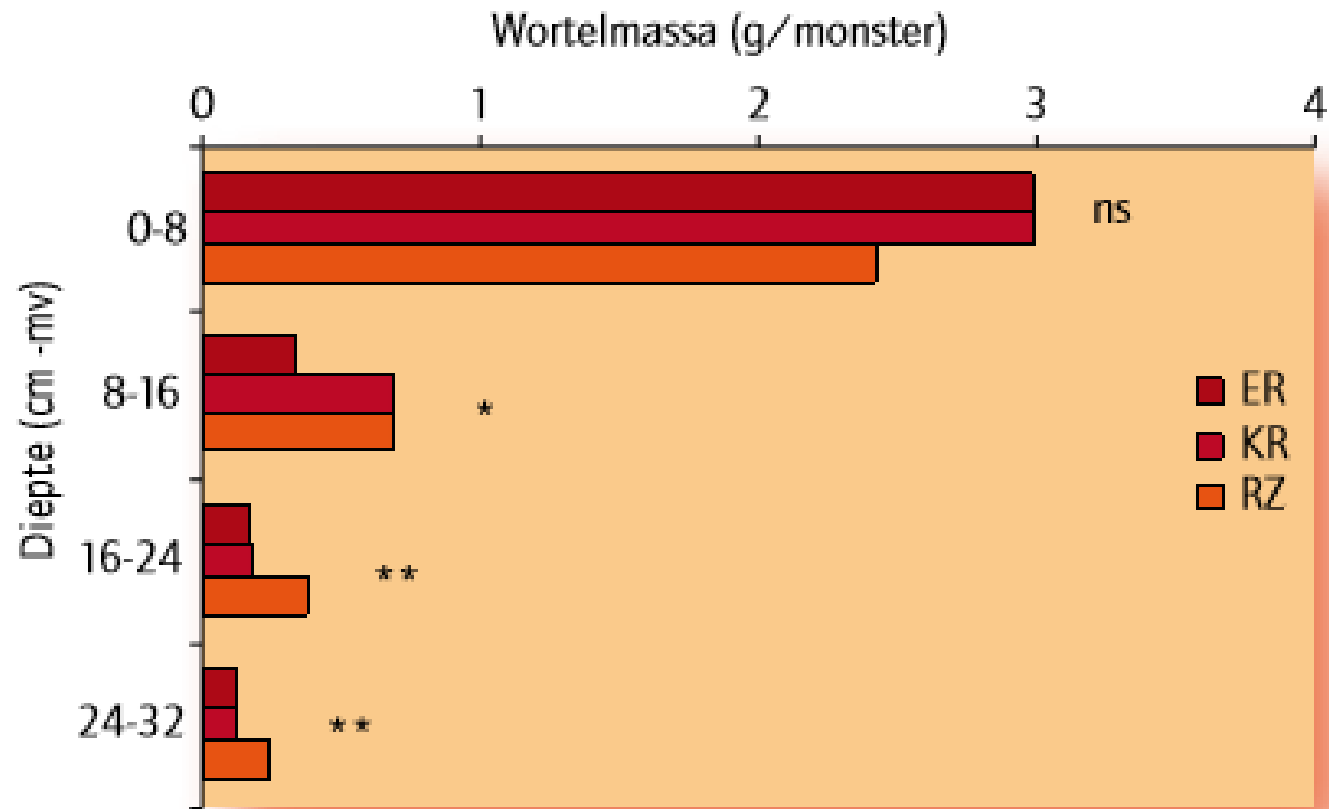

Beworteling en ontwatering

- Veel water in de grond,
  - Minder tot geen zuurstof (wortels sterven af)
  - Lagere bodemtemperatuur
- Winterwaterstand 40 – 80 cm onder maaiveld
- Plassen zijn binnen 1 dag verdwenen
- Greppels en drainage
- Rond liggen perceel

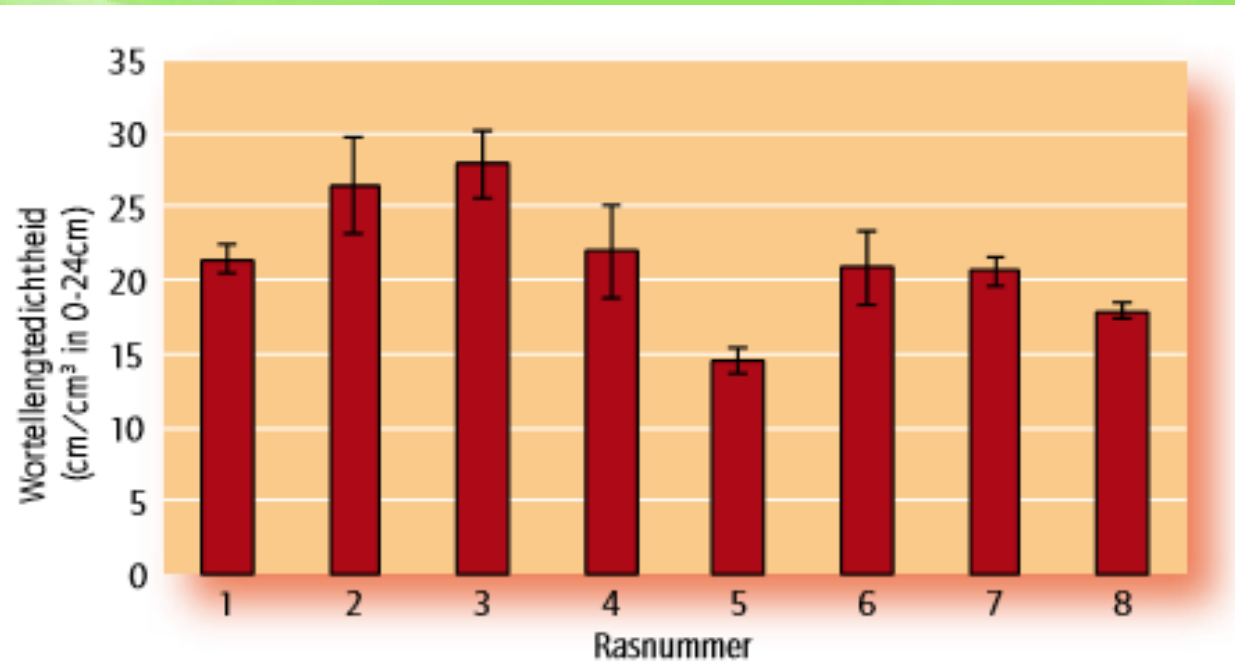
Beworteling en grassoorten

Figuur 4.3: Verschil in beworteling tussen Engels raaigras (ER), kropbaar (KR) en rietzwenk (RZ) (Deru et al., 2011 a)

- **Alleen Engels Raaigras?**
- Even veel beworteling in 0 – 32 cm
- Engels Raaigras (0 – 8 cm)
- Kropbaar (0 – 16 cm)
- Rietzwenk (8 – 32 cm)

Bewortelingsdichtheid tussen verschillende Engels raaigrassen

Figuur 4.4: Wortellengtedichtheid van 8 rassen Engels raaigras (ras 1-4 diploid, ras 5-8 tetraploid) (Deru et al., 2011b)

- Diploid meer beworteling (dieper en intensiever)
- Grassen met hogere N-benutting, hebben meer wortelgroei